

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Αριθμός γνωμοδότησης 16/2025
ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
(Ε΄ Τμήμα)

Συνεδρίαση της 19ης Φεβρουαρίου 2025

Σύνθεση:

Πρόεδρος: Αικατερίνη Γρηγορίου, Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Μέλη: Ευστράτιος Ηλιαδέλης, Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ., Κωνσταντίνος Γεωργάκης, Αικατερίνη Γαλάνη, Περικλής Αγγέλου, Δημήτριος Καμάρης, Βασιλεία Πελέκου, Αγγελική Αναστοπούλου, Χρήστος Κοραντζάνης, Παντελεήμων Παπαδάκης, Αφροδίτη Καρούκη και Ουρανία Μενδρινού, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγητής: Παντελεήμων Παπαδάκης, Νομικός Σύμβουλος του Κράτους.

Αριθμός Ερωτήματος: Το με αριθμό 114542/29-10-2024 ερώτημα του Πρύτανη του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, όπως συμπληρώθηκε με το 137593/17-12-2024 όμοιο.

Περίληψη ερωτημάτων:

Ερωτάται: α) Αν, κατά την έννοια των διατάξεων του εδαφίου α της παραγράφου 1 του άρθρου 63 και των παραγράφων 1, 2 και 3 του άρθρου 75 του ν. 4957/2022, φοιτητής του Τμήματος Θεολογίας της Θεολογικής Σχολής του ΕΚΠΑ δικαιούται να λάβει την αιτηθείσα βεβαίωση περάτωσης σπουδών και να θεωρηθεί πτυχιούχος πριν από τη συμπλήρωση της ελάχιστης διάρκειας φοίτησης στο ως άνω Τμήμα, που είναι οκτώ εξάμηνα, λαμβανομένης υπόψη της από 27-6-2024 απόφασης της Συγκλήτου του ΕΚΠΑ, με την οποία

εγκρίθηκε η τροποποίηση του Προγράμματος Σπουδών του εν λόγω Τμήματος για το ακαδημαϊκό έτος 2024-2025.

β) Αν ο ως άνω, ο οποίος είναι ήδη πτυχιούχος άλλου Α.Ε.Ι. (Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων), δικαιούται να εγγραφεί στο Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας και Θρησκευολογίας του ΕΚΠΑ, σε περίπτωση επιτυχίας του στις κατατακτήριες εξετάσεις του Τμήματος αυτού, ενώ είναι ακόμη φοιτητής του Τμήματος Θεολογίας της Θεολογικής Σχολής του ίδιου Ιδρύματος στο έβδομο εξάμηνο.

Στο παραπάνω ερώτημα, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Ε΄ Τμήμα) γνωμοδότησε ως εξής:

Ιστορικό

Στο έγγραφο του ερωτήματος, όπως συμπληρώθηκε με το 137593/17-12-2024 όμοιο, στα συνημμένα σε αυτά έγγραφα και στα λοιπά στοιχεία του φακέλου, εκτίθεται το ακόλουθο πραγματικό:

1. Ο φοιτητής του Τμήματος Θεολογίας της Θεολογικής Σχολής του ΕΚΠΑ Χ. Κ., ενώ βρισκόταν στις αρχές του εβδόμου εξαμήνου των σπουδών του, με τις με αριθμό πρωτ. 88203/13-9-2024 και 103588/7-10-2024 αιτήσεις του ζήτησε να του χορηγηθεί βεβαίωση περάτωσης σπουδών από το Τμήμα αυτό, ισχυριζόμενος ότι έχει εξετασθεί επιτυχώς στο σύνολο των μαθημάτων που απαιτούνται σύμφωνα με το Πρόγραμμα Σπουδών και έχει συμπληρώσει 240 πιστωτικές μονάδες (ECTS).

2. Η Γραμματεία του ως άνω Τμήματος με το με αριθμό πρωτ. 90457/17-9-2024 έγγραφό της απέρριψε την αίτησή του, επικαλούμενη το με αριθμό πρωτ. 89663/16-9-2024 έγγραφο της Γενικής Διεύθυνσης Σπουδών του ΕΚΠΑ, τη διάταξη του εδ. α) της παραγράφου 1 του άρθρου 63, τις διατάξεις των παραγράφων 1, 2 και 3 του άρθρου 75 του ν. 4957/2022, καθώς και την από 27-6-2024 απόφαση της Συγκλήτου του ΕΚΠΑ, με την οποία εγκρίθηκε η τροποποίηση του Προγράμματος Σπουδών του εν λόγω Τμήματος για το ακαδημαϊκό έτος 2024-2025. Ειδικότερα, στο έγγραφο αυτό αναφέρεται ότι «[...] η βεβαίωση περάτωσης σπουδών χορηγείται στους ενδιαφερόμενους με αναφορά του βαθμού πτυχίου, κατόπιν αίτησής τους και πριν από την τελετή ορκωμοσίας, με την επιτυχή ολοκλήρωση: α) της συμπλήρωσης των διακοσίων σαράντα (240) πιστωτικών μονάδων και β) της ελάχιστης διάρκειας των οκτώ

(8) ακαδημαϊκών εξαμήνων, οι οποίες οδηγούν στο επίπεδο έξι (6) του Εθνικού και Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων [...]. Κατά συνέπεια με βάση όλα τα ανωτέρω, τις σχετικές διατάξεις και την απάντηση προς τη Γραμματεία του Τμήματος Θεολογίας από τη Διεύθυνση Εκπαίδευσης και Έρευνας του ΕΚΠΑ είναι σαφές στην περίπτωση σας ότι εφόσον ως φοιτητής του Τμήματος βρίσκεστε στην έναρξη του 7ου εξαμήνου των σπουδών σας, δεν υπάρχει η δυνατότητα να σας χορηγηθεί αυτή τη χρονική στιγμή Βεβαίωση Περάτωσης Σπουδών και το αίτημά σας απορρίπτεται. Σχετικά με τη νέα Αναλυτική Βαθμολογία σας με αναδρομική πίστωση ECTS [...] θα πρέπει πρώτα να ολοκληρωθεί η ορκωμοσία των πτυχιούχων της Επαναληπτικής εξεταστικής περιόδου Σεπτεμβρίου 2024».

3. Περαιτέρω, στο με αριθμό πρωτ. 16619/14-2-2025 έγγραφο του Τμήματος Θεολογίας της Θεολογικής Σχολής του ΕΚΠΑ, αναφέρονται, μεταξύ άλλων, τα εξής: Ο συγκεκριμένος φοιτητής πραγματοποίησε την πρώτη εγγραφή του στο Τμήμα Θεολογίας στις 26-10-2021. Κατά την ημερομηνία εκείνη προϋποθέσεις λήψης πτυχίου ήταν 240 ECTS και σύνολο μαθημάτων 56, από τα οποία 36 υποχρεωτικά, 12 κατ' επιλογή υποχρεωτικά και 8 προαιρετικά, καθώς και φοίτηση 8 εξαμήνων. Οι αυτές προϋποθέσεις ίσχυαν και κατά την εξεταστική περίοδο του Σεπτεμβρίου 2024, κατά την οποία, ο συγκεκριμένος φοιτητής, σύμφωνα με το πιστοποιητικό αναλυτικής βαθμολογίας του, είχε κατοχυρώσει μόνο 29 υποχρεωτικά μαθήματα και δεν είχε φοίτηση 8 εξαμήνων. Μετά την έγκριση από τη Σύγκλητο του Ε.Κ.Π.Α. του νέου Προπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών για το ακαδημαϊκό έτος 2024-2025, που εφαρμόζεται από τη χειμερινή εξεταστική περίοδο Ιανουαρίου 2025, απαιτούνται 240 ECTS και σύνολο μαθημάτων 49, τα οποία μαθήματα πρέπει να διακρίνονται σε 25 υποχρεωτικά, 8 κατ' επιλογή υποχρεωτικά και 8 προαιρετικά και φοίτηση 8 εξαμήνων, ως προϋπόθεση για τη λήψη του πτυχίου. Επομένως, ο εν λόγω φοιτητής «[...] αφενός δεν καλύπτει τις προϋποθέσεις λήψης πτυχίου ώστε να ανακηρυχθεί πτυχιούχος με τη διαδικασία που απαιτείται λόγω της εξεταστικής περιόδου του Σεπτεμβρίου 2024, (της οποίας οι πτυχιούχοι ανακηρύσσονται βάσει του Προγράμματος Σπουδών του ακαδ. έτους 2023-2024, ήτοι με 56 μαθήματα από τα οποία τα 36 «Υποχρεωτικά», εν αντιθέσει με όσα είχε κατοχυρώσει μέχρι τότε ο φοιτητής δηλαδή μόνο 29 Υποχρεωτικά) και

αφετέρου, την προσεχή περίοδο του Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου 2025, λόγω της αλλαγής του Προγράμματος Σπουδών και της μείωσης του προαπαιτούμενου αριθμού μαθημάτων, για την ενδεχόμενη ανακήρυξη πτυχιούχου, ο φοιτητής θα συμπληρώνει πλέον τον απαιτούμενο αριθμό των μαθημάτων του νέου Π.Π.Σ., αλλά θα εξακολουθεί να μην καλύπτει την χρονική προϋπόθεση των 8 εξαμήνων, όπως ενδεχομένως ανά περίπτωση θα ισχύει και για άλλους φοιτητές του Τμήματος οι οποίοι θα βρίσκονται στη λήξη του 7ου εξαμήνου και όχι του 8ου που απαιτεί η χρονική διάρκεια του Π.Π.Σ.».

4. Περαιτέρω, ο ανωτέρω φοιτητής είναι υποψήφιος των κατατακτηρίων εξετάσεων του Τμήματος Κοινωνικής Θεολογίας και Θρησκευολογίας της Θεολογικής Σχολής του ΕΚΠΑ, ως πτυχιούχος του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

5. Με τα δεδομένα αυτά, λαμβάνοντας δηλαδή υπόψη ότι ήδη από τον Ιανουάριο του 2025, με το νέο Πρόγραμμα Σπουδών ακαδημαϊκού έτους 2024-2025, λόγω της μείωσης του προαπαιτούμενου αριθμού μαθημάτων, ο ανωτέρω συμπληρώνει τον απαιτούμενο αριθμό μαθημάτων και πιστωτικών μονάδων, αλλά εξακολουθεί να μην καλύπτει την προϋπόθεση της ελάχιστης διάρκειας σπουδών των οκτώ εξαμήνων, η οποία πρόκειται να καλυφθεί τον μήνα Ιούνιο του έτους 2025, τέθηκε το υπό κρίση ερώτημα.

Νομοθετικό πλαίσιο

6. Στις διατάξεις των άρθρων 63, 65, 70, 73, 74 και 75 του ν. 4957/2022, «Νέοι Ορίζοντες στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα: Ενίσχυση της ποιότητας, της λειτουργικότητας και της σύνδεσης των Α.Ε.Ι. με την κοινωνία και λοιπές διατάξεις» (Α' 141), όπως η παράγραφος 3 του άρθρου 70 τροποποιήθηκε με το άρθρο 57 του ν. 5094/2024 (Α' 39), ορίζονται τα ακόλουθα:

« Άρθρο 63 Διάρθρωση σπουδών σε κύκλους

1. Τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Α.Ε.Ι.) οργανώνουν προγράμματα σπουδών που διαρθρώνονται σε τρεις (3) κύκλους, ως εξής:

α) Ο πρώτος κύκλος αφορά στην οργάνωση Προγραμμάτων Προπτυχιακών Σπουδών (Π.Π.Σ.) με ελάχιστο αριθμό διακοσίων σαράντα (240) πιστωτικών μονάδων (European Credit Transfer and Accumulation System - ECTS) και

ελάχιστη διάρκεια οκτώ (8) ακαδημαϊκών εξαμήνων, με εξαίρεση τα προγράμματα σπουδών εφαρμοσμένων επιστημών και τεχνολογίας που έχουν ελάχιστο αριθμό διακοσίων δέκα (210) πιστωτικών μονάδων και ελάχιστη διάρκεια επτά (7) ακαδημαϊκών εξαμήνων, η επιτυχής ολοκλήρωση των οποίων οδηγεί στο επίπεδο έξι (6) του Εθνικού και Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων, σύμφωνα με το άρθρο 47 του ν. 4763/2020 (Α' 254), περί της αρχιτεκτονικής δομής και των περιγραφικών δεικτών επιπέδου πλαισίου. β) [...]

Άρθρο 65 Αξιολόγηση φοιτητών – Εξετάσεις

1. Η αξιολόγηση των φοιτητών δύναται να πραγματοποιείται με γραπτές ή προφορικές εξετάσεις, ενδιάμεσες εξετάσεις προόδου, γραπτές εργασίες, εργαστηριακές ή κλινικές ασκήσεις, συνδυασμό διαφορετικών μεθόδων αξιολόγησης ή άλλες μεθόδους αξιολόγησης που συνάδουν με το είδος κάθε εκπαιδευτικής διαδικασίας. [...]

2. Αν η αξιολόγηση πραγματοποιείται με τελικές εξετάσεις, οι εξετάσεις διενεργούνται μετά από την ολοκλήρωση του ακαδημαϊκού εξαμήνου για τα προγράμματα σπουδών πρώτου κύκλου και με επαναληπτική εξεταστική μετά την ολοκλήρωση του ακαδημαϊκού έτους. [...]

3. Οι φοιτητές δύνανται να συμμετέχουν στη διαδικασία εξετάσεων κάθε προγράμματος σπουδών σύμφωνα με όσα ορίζονται στον εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας του Ανώτατου Εκπαιδευτικού Ιδρύματος (Α.Ε.Ι.) και τον εσωτερικό κανονισμό κάθε προγράμματος. Κατά την επαναληπτική εξεταστική, οι φοιτητές δικαιούνται να εξετάζονται σε μαθήματα και εκπαιδευτικές δραστηριότητες ανεξαρτήτως του ακαδημαϊκού εξαμήνου στη διάρκεια του οποίου παρέχονται σύμφωνα με το εγκεκριμένο πρόγραμμα σπουδών, αν δεν έχουν αξιολογηθεί επιτυχώς σε αυτά. Ειδικώς οι φοιτητές των προγραμμάτων σπουδών πρώτου κύκλου που έχουν συμπληρώσει την περίοδο κανονικής φοίτησης, που ισούται με τον ελάχιστο αριθμό των αναγκαίων για την απονομή του τίτλου σπουδών ακαδημαϊκών εξαμήνων, δικαιούνται να εξετάζονται κατά την εξεταστική περίοδο κάθε ακαδημαϊκού εξαμήνου.

4. [...]

5. Με τον εσωτερικό κανονισμό του προγράμματος σπουδών καθορίζεται ο ανώτατος αριθμός μαθημάτων και λοιπών εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων στις οποίες δύναται να αιτηθεί την αξιολόγησή του κάθε φοιτητής ανά ακαδημαϊκό εξάμηνο.

6 [...].

Άρθρο 70 Ίδρυση προγράμματος πρώτου κύκλου σπουδών

1. Κάθε Τμήμα δύναται να διοργανώνει ένα (1) ή περισσότερα προγράμματα σπουδών πρώτου κύκλου, τα οποία εντάσσονται στο αναπτυξιακό σχέδιο του Τμήματος και το στρατηγικό σχέδιο του Ανώτατου Εκπαιδευτικού Ιδρύματος (Α.Ε.Ι.), αποσκοπούν στην προαγωγή της γνώσης, διέπονται από επιστημονική συνοχή και πληρούν προϋποθέσεις που εγγυώνται υψηλό επίπεδο σπουδών.

2. Με απόφαση της Συγκλήτου του Α.Ε.Ι., κατόπιν εισήγησης της Συνέλευσης του Τμήματος, εγκρίνεται η ίδρυση, τροποποίηση, μετονομασία ή κατάργηση προγράμματος σπουδών πρώτου κύκλου.

3. Η απόφαση ίδρυσης και τροποποίησης προγράμματος σπουδών πρώτου κύκλου περιλαμβάνει τα ακόλουθα στοιχεία:

α) τον τίτλο, το περιεχόμενο και τον σκοπό του προγράμματος σπουδών, καθώς και τις κατευθύνσεις και τυχόν ειδικεύσεις του προγράμματος σπουδών,

β) το προτεινόμενο πρόγραμμα σπουδών, στο οποίο περιλαμβάνεται το βασικό πρόγραμμα σπουδών, το οποίο αντιστοιχεί κατ' ελάχιστο όριο στο ενενήντα τοις εκατό (90%) του συνόλου των πιστωτικών μονάδων (European Credit Transfer and Accumulation System - ECTS) του προγράμματος, τους τίτλους και την περιγραφή των μαθημάτων και των λοιπών εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, το σύνολο των διδακτικών ωρών ανά εκπαιδευτική δραστηριότητα, τη χρονική αλληλουχία ή την αλληλεξάρτηση των μαθημάτων ή άλλων εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, τα μαθήματα υποχρεωτικής παρακολούθησης, καθώς και τη διεξαγωγή εργαστηριακών μαθημάτων, κλινικών ασκήσεων ή πρακτικής άσκησης, τη γλώσσα διεξαγωγής κάθε εκπαιδευτικής δραστηριότητας, η οποία δύναται να διαφέρει της ελληνικής και την κατανομή των πιστωτικών μονάδων ανά εκπαιδευτική δραστηριότητα. Το πρόγραμμα σπουδών δύναται να

περιλαμβάνει εκπαιδευτικές δραστηριότητες που ενισχύουν τη διάδραση μεταξύ διδακτικού προσωπικού και φοιτητών, όπως τη συμμετοχή σε ερευνητικές ομάδες, εκπαιδευτικούς ομίλους, τη συγγραφή δημοσιεύσεων και την έκδοση πανεπιστημιακών/επιστημονικών περιοδικών, με αντίστοιχη κατανομή πιστωτικών μονάδων (ECTS), γ) [...]

στ) τη χρονική διάρκεια του προγράμματος, η οποία δεν δύναται να υπολείπεται των οκτώ (8) ακαδημαϊκών εξαμήνων, με την επιφύλαξη του άρθρου 73 για την οργάνωση προγραμμάτων σπουδών εφαρμοσμένων επιστημών, ζ) [...]

Άρθρο 73 Τμήματα Εφαρμοσμένων Επιστημών και Τεχνολογίας - Προγράμματα σπουδών πρώτου κύκλου εφαρμοσμένων επιστημών και τεχνολογίας

1. Τμήματα Εφαρμοσμένων Επιστημών και Τεχνολογίας των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (Α.Ε.Ι.) δύνανται να οργανώνουν προγράμματα σπουδών πρώτου κύκλου προσανατολισμού εφαρμοσμένων επιστημών και τεχνολογίας, που έχουν ως στόχο την εφαρμογή της επιστήμης και της τεχνολογίας για την επίλυση πρακτικών προβλημάτων και την ανάπτυξη συστηματικών μεθοδολογιών με επαγγελματικό προσανατολισμό.

2. Τα προγράμματα σπουδών εφαρμοσμένων επιστημών και τεχνολογίας πρώτου κύκλου, κατ' εξαίρεση δύνανται να έχουν διάρκεια επτά (7) ακαδημαϊκών εξαμήνων και οι εκπαιδευτικές τους δραστηριότητες αντιστοιχούν κατ' ελάχιστον σε διακόσιες δέκα (210) πιστωτικές μονάδες (European Credit Transfer and Accumulation System – ECTS) [...].

Άρθρο 74 Θέματα οργάνωσης και λειτουργίας προγραμμάτων σπουδών πρώτου κύκλου

1. [...] 3. Με απόφαση της Συγκλήτου του οικείου Α.Ε.Ι. ή των συνεργαζόμενων Α.Ε.Ι. τροποποιούνται, μετονομάζονται ή καταργούνται εν λειτουργία προγράμματα σπουδών πρώτου κύκλου.

4. Οι αποφάσεις περί ίδρυσης, τροποποίησης, μετονομασίας ή κατάργησης προγραμμάτων σπουδών πρώτου κύκλου κοινοποιούνται στο Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων [...]

Άρθρο 75 Χρονική διάρκεια σπουδών

1. Το ακαδημαϊκό έτος αρχίζει την 1η Σεπτεμβρίου και λήγει την 31η Αυγούστου του επόμενου ημερολογιακού έτους. Η επαναληπτική εξεταστική περίοδος του Σεπτεμβρίου λογίζεται ότι αφορά στο προηγούμενο ακαδημαϊκό έτος. Το διδακτικό έργο κάθε ακαδημαϊκού έτους διαρθρώνεται σε δύο (2) ακαδημαϊκά εξάμηνα. 2. [...]».

7. Στις διατάξεις του άρθρου 2 του ν. 1771/1988, «Τροποποίηση και συμπλήρωση του συστήματος εισαγωγής σπουδαστών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και άλλες διατάξεις» (Α' 71), όπως ισχύουν, ορίζονται τα εξής:

«Άρθρο 2

1. [...] 2. Η εισαγωγή των υποψηφίων στις σχολές και στα τμήματα προτίμησής τους μέχρι να καλυφθεί ο αριθμός εισακτέων γίνεται με βάση τη συνολική βαθμολογία τους κατά φθίνουσα σειρά και τη δήλωση προτίμησης σχολών ή τμημάτων σχολών στο μηχανογραφικό δελτίο τους. 3. [...]

4. α. Για τον καθορισμό της σειράς επιτυχίας μεταξύ των εισαγομένων, λαμβάνονται υπόψη κατά σειρά: ι) η συνολική βαθμολογία, ιι) η βαθμολογία στο βασικό μάθημα και ιιι) η σειρά προτίμησης σχολών ή τμημάτων στο μηχανογραφικό τους δελτίο. β. Οι υποψήφιοι που συγκεντρώνουν την ίδια συνολική βαθμολογία με τον τελευταίο εισαγόμενο εισάγονται ως υπεράριθμοι. 5.[...] 7. α) Η βαθμολογία του υποψηφίου στα μαθήματα γενικής αξιολόγησης ή ειδικά μαθήματα κατά την πρώτη και μόνο συμμετοχή του στις γενικές εξετάσεις ισχύει και για την εισαγωγή του κατά τα αμέσως επόμενα δυο (2) ακαδημαϊκά έτη, εκτός [...] ζ) Κάθε υποψήφιος μπορεί να συμμετέχει στις γενικές εξετάσεις για όσα χρόνια επιθυμεί, χωρίς όμως κατοχύρωση βαθμολογίας, πέρα από την οριζόμενη στα προηγούμενα εδάφια της παραγράφου αυτής.

8. [...] 9. Φοιτητές ή σπουδαστές σχολών ή τμημάτων σχολών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ημεδαπής, που μετά από συμμετοχή τους σε γενικές εξετάσεις εισάγονται σε άλλη σχολή ή τμήμα σχολής, δεν μπορούν να εγγραφούν στη νέα σχολή ή τμήμα εάν προηγουμένως δεν διαγραφούν με αίτησή τους από τη σχολή ή το τμήμα όπου ήδη είναι γραμμένοι. Σε αντίθετη περίπτωση η εγγραφή στη νέα σχολή είναι άκυρη. Η διαγραφή από τη σχολή ή το τμήμα στο οποίο ανήκαν διαπιστώνεται με βεβαίωση της σχολής ή του τμήματος αυτού».

Ερμηνεία και εφαρμογή των διατάξεων

Από τις προαναφερόμενες διατάξεις, ερμηνευόμενες αυτοτελώς, αλλά και σε συνδυασμό μεταξύ τους, ενόψει και όλου του νομικού πλαισίου εντός του οποίου εντάσσονται, του σκοπού που εξυπηρετούν και την υπαγωγή σε αυτές των πραγματικών περιστατικών, που τέθηκαν υπόψη από την ερωτώσα υπηρεσία, συνάγονται τα ακόλουθα:

8. Στη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 63 του ν. 4957/2022 προβλέπεται ότι τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Α.Ε.Ι.) οργανώνουν προγράμματα σπουδών που διαρθρώνονται σε τρεις (3) κύκλους. Ειδικότερα στο εδάφιο α' της ως άνω παραγράφου ορίζεται ρητώς ότι ο πρώτος κύκλος αφορά στην οργάνωση Προγραμμάτων Προπτυχιακών Σπουδών (Π.Π.Σ.) με ελάχιστο αριθμό διακοσίων σαράντα (240) πιστωτικών μονάδων (European Credit Transfer and Accumulation System - ECTS) και ελάχιστη διάρκεια οκτώ (8) ακαδημαϊκών εξαμήνων, με εξαίρεση τα προγράμματα σπουδών εφαρμοσμένων επιστημών και τεχνολογίας που έχουν ελάχιστο αριθμό διακοσίων δέκα (210) πιστωτικών μονάδων και ελάχιστη διάρκεια επτά (7) ακαδημαϊκών εξαμήνων.

9. Επίσης, στις διατάξεις του άρθρου 70 που αφορούν στην ίδρυση προγράμματος πρώτου κύκλου σπουδών προβλέπεται ότι κάθε Τμήμα δύναται να διοργανώνει ένα ή περισσότερα προγράμματα σπουδών πρώτου κύκλου, τα οποία εντάσσονται στο αναπτυξιακό σχέδιο του Τμήματος και το στρατηγικό σχέδιο του Ανώτατου Εκπαιδευτικού Ιδρύματος (Α.Ε.Ι.), αποσκοπούν στην προαγωγή της γνώσης, διέπονται από επιστημονική συνοχή και πληρούν προϋποθέσεις που εγγυώνται υψηλό επίπεδο σπουδών (παράγραφος 1), ενώ με απόφαση της Συγκλήτου του Α.Ε.Ι., κατόπιν εισήγησης της Συνέλευσης του Τμήματος, εγκρίνεται η ίδρυση, τροποποίηση, μετονομασία ή κατάργηση προγράμματος σπουδών πρώτου κύκλου (παράγραφος 2), που περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τη χρονική διάρκεια του προγράμματος, η οποία δεν δύναται να υπολείπεται των οκτώ (8) ακαδημαϊκών εξαμήνων, με την επιφύλαξη του άρθρου 73 για την οργάνωση προγραμμάτων σπουδών εφαρμοσμένων επιστημών (παράγραφος 3 περ. στ'), τα οποία, σύμφωνα με τη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 73, κατ' εξαίρεση δύνανται να έχουν διάρκεια επτά (7) ακαδημαϊκών εξαμήνων.

10. Προσέτι, στη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 74, που αφορά στη χρονική διάρκεια των σπουδών, προβλέπεται ότι η διάρθρωση των προγραμμάτων σπουδών πρώτου κύκλου πραγματοποιείται με τέτοιο τρόπο, ώστε να περιλαμβάνει εκπαιδευτικές δραστηριότητες που αντιστοιχούν σε εξήντα (60) πιστωτικές μονάδες (European Credit Transfer and Accumulation System - ECTS) ανά ακαδημαϊκό έτος.

11. Ο ν. 4957/2022 περιγράφει, όπως άλλωστε και οι προηγούμενοί του νόμοι, το πλαίσιο εντός του οποίου τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα μπορούν να οργανώνουν το προπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών τους, να προβλέπουν τον ελάχιστο αριθμό εξαμήνων φοίτησης, τους τίτλους και την περιγραφή των μαθημάτων και των λοιπών εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, το σύνολο των διδακτικών ωρών ανά εκπαιδευτική δραστηριότητα, τη χρονική αλληλουχία ή την αλληλεξάρτηση των μαθημάτων ή άλλων εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, τα μαθήματα υποχρεωτικής παρακολούθησης, καθώς και τη διεξαγωγή εργαστηριακών μαθημάτων, κλινικών ασκήσεων ή πρακτικής άσκησης, τη γλώσσα διεξαγωγής κάθε εκπαιδευτικής δραστηριότητας, το σύνολο των πιστωτικών μονάδων (ECTS) που απαιτούνται για την απονομή του τίτλου σπουδών, κ.ά.

12. Από τις προαναφερόμενες διατάξεις καθίσταται προφανές ότι η ελάχιστη διάρκεια ενός προγράμματος πρώτου κύκλου σπουδών ορίζεται σε οκτώ εξάμηνα. Συνεπώς, η ελάχιστη διάρκεια σπουδών, η οποία αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για την περάτωση των σπουδών και για να θεωρηθεί κάποιος πτυχιούχος, δεν νοείται μικρότερη από την ελάχιστη διάρκεια του προγράμματος σπουδών.

13. Ο χρόνος σπουδών ανάγεται από τον νομοθέτη διαχρονικά σε βασικό πυλώνα της εκπαιδευτικής διαδικασίας που συνδυάζεται και έχει συνέπειες στο εύρος του μαθησιακού πεδίου και στην μεταβιβαζόμενη γνώση. Συναφώς, καταλείπεται σε κάθε Τμήμα να οργανώσει τα μαθήματα και τον τρόπο λήψης πτυχίου με τον Εσωτερικό Κανονισμό και το Πρόγραμμα Σπουδών του, με τρόπο που να μην προκύπτουν «δυσαρμονίες», ώστε οι φοιτητές να συμπληρώνουν τις απαραίτητες ελάχιστες πιστωτικές μονάδες με την εκπνοή του προβλεπόμενου ελαχίστου χρόνου σπουδών.

14. Τέλος, το προϊσχύσαν νομικό πλαίσιο περιελάμβανε τις διατάξεις της παραγράφου 12 του άρθρου 25 του ν. 1268/1982 και της παραγράφου 12 του άρθρου 33 του ν. 4009/2011 που όριζαν ότι, όταν ο φοιτητής εξετασθεί επιτυχώς στα μαθήματα που προβλέπονται από το Πρόγραμμα σπουδών και συγκεντρώσει τον απαιτούμενο αριθμό πιστωτικών μονάδων (ή διδακτικών ανάλογα με την πρόβλεψη του νόμου), ολοκληρώνει τις σπουδές του και του απονέμεται τίτλος σπουδών [βλ. σχετικά Ν.Σ.Κ. (Γ' Τμ.) 195/2019 και 171/2021 (ατομική)]. Αντίστοιχη διάταξη δεν περιλαμβάνεται στο ν. 4957/2022, ενώ, αντιθέτως, ρητά ορίζεται ότι η χρονική διάρκεια των σπουδών δεν δύναται να υπολείπεται συγκεκριμένου αριθμού εκπαιδευτικών εξαμήνων (άρθρα 63 παρ. 1 περ. α', 70 παρ. 3 περ. στ' και 73 παρ. 2), πριν από το πέρας της οποίας δεν νοείται ολοκλήρωση της φοίτησης. Μάλιστα, στο άρθρο 65 παρ. 3, ο νομοθέτης αναφέρεται στην προβλεπόμενη κατά περίπτωση ελάχιστη διάρκεια φοίτησης ως *«[...] περίοδο κανονικής φοίτησης, που ισούται με τον ελάχιστο αριθμό των αναγκαίων για την απονομή του τίτλου σπουδών ακαδημαϊκών εξαμήνων [...]*».

15. Συνεπώς, στην προκειμένη περίπτωση, στο πρώτο υποερώτημα προσήκει η απάντηση ότι, ο φοιτητής Χ.Κ., ο οποίος δεν έχει συμπληρώσει τον ελάχιστο, κατά το νόμο και το πρόγραμμα σπουδών, χρόνο φοίτησης, αλλά, εξαιτίας τροποποίησης του προγράμματος σπουδών, τυχαίνει να έχει εξετασθεί επιτυχώς στον απαιτούμενο κατά το νέο πρόγραμμα σπουδών αριθμό μαθημάτων και να έχει συμπληρώσει τις απαιτούμενες από αυτό πιστωτικές μονάδες, δεν δύναται πριν συμπληρώσει τον οριζόμενο ελάχιστο χρόνο σπουδών των οκτώ εξαμήνων, να λάβει τη βεβαίωση επιτυχούς περάτωσης σπουδών και να θεωρηθεί πτυχιούχος του Τμήματος Θεολογίας της Θεολογικής Σχολής του ΕΚΠΑ.

16. Περαιτέρω, όσο αφορά στο δεύτερο υποερώτημα κατά τη συζήτηση στο Τμήμα διατυπώθηκαν δύο γνώμες:

Η γνώμη της πλειοψηφίας, η οποία απαρτίσθηκε από τους Αντιπροέδρους του Ν.Σ.Κ. Αικατερίνη Γρηγορίου (Πρόεδρο του Τμήματος) και Ευστράτιο Ηλιαδέλη και τους Νομικούς Συμβούλους του Κράτους Αικατερίνη Γαλάνη, Περικλή Αγγέλου, Δημήτριο Καμάρη, Βασιλεία Πελέκου, Αγγελική Αναστοπούλου, Χρήστο Κοραντζάνη, Αφροδίτη Καρούκη και Ουρανία Μενδρινού, (ψήφοι δέκα – 10) και έχει ως εξής: Σύμφωνα με τη διάταξη της παραγράφου 9 του άρθρου

2 του ν. 1771/1988, φοιτητές ή σπουδαστές σχολών ή τμημάτων σχολών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ημεδαπής, που μετά από συμμετοχή τους σε γενικές εξετάσεις εισάγονται σε άλλη σχολή ή τμήμα σχολής, δεν μπορούν να εγγραφούν στη νέα σχολή ή τμήμα, αν προηγουμένως δεν διαγραφούν με αίτησή τους από τη σχολή ή το τμήμα όπου ήδη είναι γραμμένοι. Η διάταξη αυτή εντάσσεται στο πλαίσιο ρύθμισης θεμάτων γενικών εισαγωγικών εξετάσεων, κατά τις οποίες οι υποψήφιοι εισάγονται στις σχολές και στα τμήματα προτίμησής τους μέχρι να καλυφθεί ο αριθμός εισακτέων, κατά τις ειδικότερες προβλέψεις του άρθρου αυτού. Σε αυτές περιέχονται και οι προβλέψεις της παραγράφου 7 σχετικά με την κατοχύρωση βαθμολογίας. Η διάταξη αυτή δυνατόν να συνεπάγεται τη συμμετοχή φοιτητή σε γενικές εξετάσεις με σκοπό την εισαγωγή του στη Σχολή ή το Τμήμα που προηγείται στην προτίμησή του. Ο νομοθέτης, προς άρση κάθε αμφιβολίας, με τη διάταξη της παραγράφου 9 δεν επιτρέπει την παράλληλη φοίτηση του προπτυχιακού φοιτητή, καθόσον αυτή μπορεί να οδηγήσει σε ανατροπή του προγραμματισμού των σπουδών και διακινδύνευση του επιπέδου αυτών με την εγγραφή μη προσδιορισμένου εκ των προτέρων αριθμού φοιτητών (Ν.Σ.Κ. 122/2018, σκέψη 37α). Επομένως, η απαγόρευση αυτή δεν καταλαμβάνει και εκείνους που είναι ήδη πτυχιούχοι άλλων Σχολών ή Τμημάτων και ως τέτοιοι εγγράφονται μετά από κατατακτήριες εξετάσεις σε ποσοστό που ορίζεται στο νόμο επί του αριθμού των εισακτέων των Τμημάτων υποδοχής (ΣΤΕ 1309/2008, σκέψεις 8 και 9).

17. Συνεπώς, κατά τη γνώμη που πλειοψήφησε, εφόσον στην προκειμένη περίπτωση ο Χ.Κ. επιδιώκει την εισαγωγή του στο Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας και Θρησκευσιολογίας της Θεολογικής Σχολής του ΕΚΠΑ με κατατακτήριες εξετάσεις, ως πτυχιούχος άλλης σχολής, ήτοι του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, η διάταξη της παραγράφου 9 του άρθρου 2 του ν. 1771/1988 δεν βρίσκει πεδίο εφαρμογής και, συνεπώς, το γεγονός ότι είναι ήδη φοιτητής σε άλλο Τμήμα της ίδιας Σχολής δεν συνιστά κώλυμα.

18. Μειοψήφησαν οι Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους Κωνσταντίνος Γεωργάκης και Παντελεήμων Παπαδάκης (ψήφοι δύο – 2), σύμφωνα με τους οποίους, η διάταξη της παραγράφου 9 του άρθρου 2 του ν. 1771/1988

αποσκοπεί προδήλως στη γενική απαγόρευση της διπλής/παράλληλης φοίτησης φοιτητών ή σπουδαστών σε δύο ταυτόχρονα σχολές ή τμήματα σχολών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ημεδαπής, η δε αναφορά του νόμου σε συμμετοχή σε γενικές εξετάσεις γίνεται απλώς επειδή ο κίνδυνος διπλής/παράλληλης φοίτησης σε δύο ή περισσότερες Σχολές ταυτόχρονα υφίσταται, κατά το συνήθως συμβαίνον, με εισαγωγή σε αυτές με γενικές εξετάσεις και όχι με κατατακτήριες. Και τούτο, διότι δικαίωμα συμμετοχής στις κατατακτήριες εξετάσεις έχουν οι ήδη πτυχιούχοι, άρα αποκλείεται καταρχήν να υφίσταται διπλή/παράλληλη φοίτηση κατόπιν κατατακτηρίων εξετάσεων. Κατ' εξαίρεση όμως μπορεί τούτο να συμβεί, ήτοι να προκύψει διπλή/παράλληλη φοίτηση και επί κατατακτηρίων εξετάσεων, στην περίπτωση που κάποιος φοιτητής ή σπουδαστής που είναι ήδη πτυχιούχος μίας πρώτης Σχολής/Τμήματος, ενώ φοιτά σε μία δεύτερη Σχολή/Τμήμα, δώσει κατατακτήριες εξετάσεις σε μία τρίτη Σχολή/Τμήμα με την ιδιότητα του πτυχιούχου της πρώτης Σχολής/Τμήματος. Στην περίπτωση αυτή η γενική απαγόρευση της διπλής/παράλληλης φοίτησης, που θεσπίζεται με την ως άνω διάταξη του νόμου, κωλύει την εγγραφή στην τρίτη Σχολή/Τμήμα. Συνεπώς, στην προκειμένη περίπτωση, κατόπιν της απαντήσεως που δίδεται στο πρώτο υποερώτημα ο προαναφερόμενος, εφόσον διατηρεί την ιδιότητα του φοιτητή, δεν δύναται να εγγραφεί στο Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας και Θρησκευολογίας της Θεολογικής Σχολής του ΕΚΠΑ.

Απάντηση

19. Ενόψει των προεκτεθέντων, στο ερώτημα που υποβλήθηκε, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Ε΄) γνωμοδοτεί ως εξής:

α) Φοιτητής του Τμήματος Θεολογίας της Θεολογικής Σχολής του ΕΚΠΑ, ο οποίος, μετά την τροποποίηση του Προγράμματος Σπουδών του εν λόγω Τμήματος για το ακαδημαϊκό έτος 2024-2025, έχει εξετασθεί επιτυχώς στον απαιτούμενο από το νέο πρόγραμμα αριθμό μαθημάτων και έχει συμπληρώσει τις απαιτούμενες από αυτό πιστωτικές μονάδες, δεν δικαιούται να λάβει την αιτηθείσα βεβαίωση περάτωσης σπουδών και να θεωρηθεί πτυχιούχος πριν από τη συμπλήρωση της ελάχιστης διάρκειας φοίτησης στο ως άνω Τμήμα, που ορίζεται από το νόμο και το πρόγραμμα σπουδών σε οκτώ (8) εξάμηνα **(ομόφωνα)**.

β) Ο ως άνω, ο οποίος είναι ήδη πτυχιούχος άλλου Α.Ε.Ι. (Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων), δικαιούται να εγγραφεί στο Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας και Θρησκευολογίας του ΕΚΠΑ, σε περίπτωση επιτυχίας του στις κατατακτήριες εξετάσεις του Τμήματος αυτού, ενώ είναι ακόμη φοιτητής του Τμήματος Θεολογίας της Θεολογικής Σχολής του ίδιου Ιδρύματος. Η διάταξη της παραγράφου 9 του άρθρου 2 του ν. 1771/1988 δεν έχει εφαρμογή στην περίπτωση αυτή **(κατά πλειοψηφία)**.

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Αθήνα, 11-4-2025

Η Πρόεδρος

Ο Εισηγητής

Αικατερίνη Γρηγορίου

Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Παντελεήμων Παπαδάκης

Νομικός Σύμβουλος του Κράτους